

בענין ברכת שהחיינו על הפירות

מתי מברך

מי שנהנה מראיית פרי חדש, אפילו אינו אוכלו, ורואהו ביד חברו מברך שהחיינו, ואפילו אם לאחר מכן אוכל פרי זה אינו מברך, שכבר בירך עליו שהחיינו. ומי שאינו נהנה מראייה, מברך רק בשעת אכילה. זה מעיקר הדין. אבל נהגו שאין מברכין שהחיינו רק בשעת אכילה, כיון שיש כאלה שאינם נהנים מראייה בעלמא, ומכל מקום בדיעבד אם בירך על ראיית ונהנה נפטר מברכת שהחיינו.

מה מברך קודם

ויש לברר מה יש להקדים, ברכת בורא פרי העץ או ברכת שהחיינו, ובהלכות קטנות פוסק שיש להקדים ברכת בורא פרי העץ, כמו שעושים בברכת לולב וחנוכה שמקדים ברכת המצות ואחרי כן את ברכת שהחיינו, [והטעם בזה נראה לי, דכאשר מברך על המצווה הרי היא זמינה לפניו, ועל זה הוא מברך שהחיינו שזיכהו ה' להיות זמין למצווה, וטעם זה הוא גם על הפרי]. אבל הפרי מגדים פוסק שיש להקדים ברכת שהחיינו, כיון שהרי על ראייה לבד כבר יכול לברך לפני אכילה, אין צריך ברכת בורא פרי העץ בשביל זה, אם כן ברכת שהחיינו קדמה, ומכל מקום אם בירך על העץ ואחרי זה שהחיינו, לא הוי הפסק, כיון שחייב לברך שהחיינו הרי זה כמו שמפסיק בין ברכה לאכילה ואומר תן לבעלי חיים לאכול, או שאומר הבא מלח שהוא חלק מהברכה, ומכל מקום אם בירך על העץ ואכל מעט יכול לברך שהחיינו, אבל לתכחלה עדיף לברך לפני שאוכל, ואין זה הפסקה כמבואר. כל זה שיטת הפרי מגדים. ולמעשה נחלקו בזה גדולי הפוסקים מה לעשות, והכרעת המשנה ברורה שיש להקדים לברך ברכת שהחיינו מחשש שיהיה הפסק בין ברכת העץ לברכת שהחיינו, ואינו דומה לאומר שיאכיל את בהמתו, כיון שאסור לאכול לפני כן, וכן אינו דומה לאומר שיביאו מלח שהוא צורך אכילה, אבל ברכת שהחיינו היא רשות, לכן יש להקדים קודם ברכת שהחיינו, ולאחר מכן ברכת בורא פרי העץ.

הלכה למעשה מה להקדים

למעשה בקרב הספרדים המנהג עפ"י גדולי ספרד [שו"ת הלכות קטנות ח"א סי' רל"ו, שו"ת יוסף אומץ (להחיד"א זי"ע) סי' נ"ו שכן המנהג, שדי חמד אס"ד מערכת ברכות סי' ב' אות ה' וכה"ח סק"ד בשם חבל פוסקים, שו"ת יחוד"ח ח"ג סי' ט"ו] לברך בראשונה את ברכת הפרי ואח"כ שהחיינו, ובקרב האשכנזים נחלקו המנהגים ודעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד.

הסוברים לברך ברכת הפרי קודם ואח"כ שהחיינו: הגר"א זי"ע (בהוספות למעשה רב אות כ"א), באר היטב סק"ו, סידור דרך החיים, שו"ת אבני נזר (שם) שכן המנהג, וגם בערוה"ש (שם) העיד שכן מנהג העולם (אף שהוא לא סבירא ליה הכי), ברכת הבית שער כ"ד סעי' ד', וכ"כ במשנ"ב בסי' כ"ב סק"ג, בירור הלכה סי' זה בשם החזו"א זצ"ל, ובס' מרא דשמעתא אות ע' שכן נהג הגרמ"א פריינד זצ"ל. והסוברים להקדים ברכת שהחיינו: יוסף אומץ (מנהגי פרופורט אות תכ"ב), מוהר"נ אדלער זי"ע רבו של החת"ס וכן נהג החת"ס זי"ע וצאצאיו אחריו (הג' החת"ס על גליון השו"ע), שו"ת כתב סופר סי' כ"ה ושו"ת דעת סופר ח"א סי' כ"ו, סדר ברכת הנהנין להרב פי"א סעי' י"ב, אשל אברהם וחי אדם ושלחן הטהור (הנ"ל הערה 81), קיצשו"ע סי' נ"ט סעי' י"ד, ערוה"ש (שם), וכן נהג אא"ז זצ"ל.

ובכל ענין, אף אלו הנוהגים לברך שהחיינו, אם פתח בברכת הפרי ושכח לברך שהחיינו, יברך לאחר מכן שהחיינו לפני הטעימה, ואין חושש משום הפסק.

אכל בלא ברכת שהחיינו

ואם לא בירך בשעת אכילה ראשונה שוב לא יברך על אכילה שניה. אבל כל זמן שעסוק עדיין באכילה ראשונה, אף על פי שאכל יותר מטעמה ואף יותר מכזית, כל זמן שעדיין לא שבע מאכילת הפרי ודעתו לאכול עוד, יוכל לברך שהחיינו, כי השמחה עדיין נמשכת, ששמח על אכילת הפרי החדש, ורק כשנזכר שלא בירך עד לאחר שגמר אכילת כמות הפירות שהיה בדעתו לאכול באותה אכילה ראשונה שוב לא יברך שהחיינו, אף שעדיין לא עבר שיעור עיכול, אלא באכילה שניה יאמר שהחיינו בלא שם ומלכות, והמדקדק באורחותיו נכון שיקח פרי חדש אחר שעדיין לא אכל, ויכוין לפטור הפרי שעליו שכח לברך שהחיינו, כי יש פוסקים שאפילו באכילה שניה יכול לברך שהחיינו.

דין קדימה בפירות חביב או מין שבעה

היו לפני כמה פירות ומהם מין ז', אם אין לו חביבות לפרי מסויים, יש להקדים מין ז'. ואם יש לו חביבות למין שאינו מין ז', לפי המחבר יש להקדים מין ז' ולפי הרמב"ם המוכב במחבר יש להקדים החביב. רוב פוסקים פסקו כמחבר להקדים מין ז', והטורי זהב פוסק שיכול לעשות איך שרוצה, וכתבו הפוסקים שלא ינהג פעם כך ופעם כך אלא או תמיד לפי חביב או תמיד לפי מין ז'.

דין קדימה בפירות שהחיינו או מין שבעה

היו לפניו כמה מיני פירות ובהם מין שבעה, ויש לו לברך שהחיינו על זה שאינו מין שבעה, מה יש להקדים, בשו"ת שרגא המאיר פוסק שיש להקדים את המין שבעה, כיון שזה שראוי להקדים את זה שאומרים עליו ברכת שהחיינו, הוא מטעם חביב, וכיון שלהלכה מין שבעה עדיף מחביב, יש להקדים לברך על מין שבעה. אבל בשו"ת לב אברהם (וינפלד) סימן ל' מאריך בזה ומסקנתו דכיון שחביבות הפרי שמברכין עליו שהחיינו הוא מצד המצוה ולא מצד חביבות האדם יש להקדימו, ובצירוף שיטת הרמב"ם דבכל ענין חביב באותה שעה קודם (ובאמת שכן מצינו גם בליל ראש השנה שנוהגים רבים להקדים לברך על התפוח בדבש אף על פי שיש תמרים ורימונים לפניהם, כי יש עפ"י סוד ענין להקדימו (וכדכתבין בסי' תקפ"ג אות ב', עיין שם) וחביבותא הוא, וסמכי על שיטת הרמב"ם וסייעתו), ובהסכמת הגר"ש דבליצקי שליט"א לס' ברכת השיר והשבח כתב שהנכון להסיר המין שבעה מהשלחן (או לכסותו) ולברך על הפרי שעליו מברך שהחיינו וכיון לפטור גם המין שבעה (כיון שאינו על השלחן).